

s'ha dictat una sentència o s'ha retingut una interpretació.

L. Solan en la seva comunicació «Principis lingüístics com a norma de dret» fa una anàlisi de la importància de la utilització dels fenòmens sintàctics a l'argumentació jurídica.

S. A. Schane, en un estudi titulat «Un decret d'anàlisi de consideració en Dret contractual», assenyala que per tal que una promesa tingui força de llei ha de contenir consideracions sobre els subjectes i l'objecte d'aquesta promesa.

J. C. Gémar, en un article titulat «La llargada dels textos en traducció jurídica - camps anglès i francès», cita els motius d'estructura diferencial del francès i de l'anglès que expliquen la disparitat entre el que

s'anomena text d'arribada i el text de sortida.

A. Duchesne, en el seu article «Processos a llarg termini», tracta un tema d'importància al Canadà, el de la normalització del dret consuetudinari en francès.

Finalment l'article de D. Daoust ultrapassa les fronteres de la terminologia i s'insereix en la recerca de l'autora sobre la implantació de la terminologia francesa en una empresa quebequesa. Les preguntes realitzades permeten constatar una utilització més gran del francès a l'escriptura que al llenguatge oral.

En resum aquesta última part conté l'embrió de tot tipus de noves recerques i de diverses col·laboracions interdisciplinàries.

Montserrat SOLÉ I SAN MILLÁN

Carles DUARTE, Àlex ALSINA i Segimon SIBINA, *Manual de llenguatge administratiu*, Barcelona (Escola d'Administració Pública de Catalunya), 1991, 402 pàg., ISBN 84-393-1609-7.

L'abril del 1991 ha estat testimoni de l'aparició d'una novetat bibliogràfica llargament esperada: es tracta del primer manual de llenguatge administratiu i jurídic d'alt nivell per a la llengua catalana.¹

Aquesta obra, encara que no inclou la bibliografia en què s'han basat els autors per redactar-la ni

cap llista de bibliografia de consulta —que hauria estat molt útil, per bé que és dels materials que envelleixen més ràpidament una obra—, és sens dubte el resultat de les múltiples aportacions que s'han anat fent aquests darrers anys, anunciades tant des de múltiples manuals i formularis com des de les revistes espe-

1. Recordem els dos únics precedents de qualitat que hi ha hagut en aquesta matèria —avui en part obsolets—: el *Curs de llenguatge administratiu*, de Carles Duarte (Teide, 1980), i el *Manual de llenguatge administratiu valencià* (del qual només s'han publicat dos dels tres volums anunciats), de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència de la Generalitat Valenciana (1984).

cialitzades de més prestigi en l'àmbit en què s'elabora el llenguatge administratiu i jurídic.

La disposició i la finalitat dels materials és essencialment pedagògica, fins al punt que els diferents temes estan agrupats en veritables unitats didàctiques, amb exercicis, petits jocs i remarques sobre aquells aspectes que sempre s'escapen de l'atenció de les persones que redacten textos administratius i jurídics. Vegem-ne el contingut:

- Unitat 1. *El llenguatge administratiu.*
- Unitat 2. *L'estil del català administratiu.*
- Unitat 3. *L'ús del català i del castellà en documents escrits i converses.*
- Unitat 4. *La tradició del llenguatge administratiu. El tractament personal.*
- Unitat 5. *La modernitat del llenguatge administratiu. La terminologia.*
- Unitat 6. *Disseny de documents i qüestions gràfiques.*
- Unitat 7. *La instància, la petició i el currículum.*
- Unitat 8. *Les indicacions de temps.*
- Unitat 9. *El certificat i les indicacions de lloc.*
- Unitat 10. *La correspondència administrativa.*
- Unitat 11. *Les quantitats.*
- Unitat 12. *Les convocatòries.*
- Unitat 13. *Les actes.*
- Unitat 14. *L'informe, la resolució i les disposicions.*

Com podem observar, es tracta d'un temari que abasta tots els as-

pectes bàsics relatius a aquest teconecte: des dels trets essencials que el caracteritzen fins a la redacció de documents concrets, passant per les convencions gràfiques, el lèxic específic, els criteris de disseny de documents i l'ús de les dues llengües oficials en aquests moments en el territori del Principat. I aquí haig de fer el primer retret a aquesta obra fonamental: que només faci referència a la legislació lingüística de la Generalitat de Catalunya. Potser ja fóra el moment de tenir en compte tot el domini en els manuals d'abast general, àdhuc quan ho faci una institució pública com és ara l'Escola d'Administració Pública de Catalunya. Si volem arribar a aconseguir un llenguatge administratiu i jurídic català homogeni a les tres comunitats autònomes i a Andorra, cal que tinguem una visió de conjunt a l'hora d'abordar els problemes que se'ns presenten en aquest àmbit.

Altres aspectes generals positius d'aquest *Manual* són: la redacció clara, entenedora i estructurada; les orientacions específiques per a aspectes puntuals pràctics de la redacció del llenguatge administratiu i jurídic; l'actualització de criteris que significa l'aparició d'aquesta obra, criteris que es trobaven dispersos en articles i llibres varis —com hem dit més amunt— o que es transmetien oralment en les sessions d'estudi i en els cursos de llenguatge administratiu i jurídic; els múltiples exemples que conté, i el solucionari de tots els exercicis que hi ha al final de l'obra.

Com a aspectes generals menys

positius d'aquest treball, podem esmentar els següents: l'apartat «Atenció» de cada unitat —en el qual es comenten detalls que s'han de tenir especialment en compte a l'hora de redactar— es troba sempre al final dels exercicis i d'una manera, al meu entendre, poc diferenciada d'aquests; no hi ha cap llista dels termes comentats al llarg de l'obra, amb indicació de la pàgina en què se'n fa esment; no tracta de la toponímia —llevat de la unitat 6, sobre l'ús de majúscules i minúscules i la 9, sobre les comarques— ni de la legislació que hi fa referència; no tracta de l'ús de les xifres romanes en els textos administratius i jurídics —pensem, per exemple, en el número de les legislatures i en el dels capítols i els títols de les lleis—; no tracta de la formació i l'ús de les dobles formes —masculina i femenina— que han de tenir els noms dels oficis, els càrrecs i les professions en els documents administratius i jurídics,² i no hi ha cap apartat específic sobre la redacció de les normes articulades —llevat de les quatre pàgines que hi dedica en la unitat 14, que són del tot insuficients.

Una qüestió purament de detall, però que no em deixa de preocupar, és que alguns exercicis, especialment els jocs, puguin fer pensar al pos-

sible lector/ra que es tracta d'una obra elemental o per a persones no enteses en dret. Cal denunciar aquest perjudici d'una manera absoluta: aquest llibre és polivalent i multifuncional; és a dir, és útil tant a les persones que volen aprendre les beceroles del llenguatge administratiu i jurídic —amb el suport docent oportú, per descomptat—, com a les persones que tenen uns bons coneixements de dret però que no dominen les eines de redacció de documents, o bé que han tingut una formació de llenguatge administratiu i jurídic en un altre idioma.

Passant a aspectes més concrets d'aquest *Manual*, atès que, malgrat que porta data del febrer del 1991, l'original d'aquest treball fou redactat pels autors fa tres anys ben bons —per bé que s'hi han introduït força modificacions en el decurs de les diverses revisions de galerades— i atès que la importància i la transcendència que tindrà aquesta obra d'ara endavant la farà eina bàsica de consulta i llibre de capçalera de molts redactors/res de llenguatge administratiu i jurídic, és essencial de fer esment d'alguns aspectes especialment remarcables, al costat també d'algunes incorreccions, imprecisions o obsolescències que s'hi han esmunyit.³

2. Sobre aquesta qüestió, no puc estar d'acord amb l'ús que els autors fan de les dobles formes en aquesta obra —per exemple, a les pàgines 30-31 i 89. En aquest sentit, em remeto a l'article «Les relacions entre l'Administració i l'administrat/ada des del punt de vista del llenguatge administratiu i jurídic», publicat en aquest mateix número de REVISTA DE LLENGUA I DRET.

3. Defectes que són ben comprensibles, atesa l'extensió de l'obra (quatre-cents pàgines), que és més que considerable. De purament materials: a la pàg. 29,

A la unitat 3 són molt interessants les orientacions que donen els autors sobre les fórmules orals que han d'emprar les funcionàries i els funcionaris en adreçar-se als ciutadans i sobre com s'han de preparar els textos que s'han d'editar en doble versió (en català i en espanyol).

A la unitat 4 els autors desaconsellen —ja era hora!— l'ús de les formes de l'article personal dit «de respecte» (*En, Na i N'*). Cal deixar constància que aquests articles *no* s'han de fer servir en el llenguatge administratiu i jurídic.

En aquesta mateixa unitat, però, hom continua defensant l'ús dels tres demostratius que assenyalen les posicions de l'espai (*aquest, aqueix i aquell*) i l'ús dels tres adverbis de lloc per a la mateixa funció (*ací, aquí i allí o allà*) (pàg. 90-91). Aquests usos més aviat allunyen el llenguatge administratiu i jurídic de l'estàndard general innecessàriament;⁴ fóra preferible de seguir les distincions semàntiques que fan els parlants de cada indret del domini lingüístic, sense forçar-ne els usos tradicionals, que podria ser motiu de confusió.

Així mateix, s'hi indiquen incomplets alguns tractaments protocol·lars (pàg. 92). No hem d'oblidar que

aquests tractaments inclouen també els mots *Senyor* o *Senyora*: *Molt Honorable Senyor, Honorable Senyora, Excellentíssim Senyor*, etc.

A la unitat 5, la llista de terminologia i fraseologia no diferencia suficientment l'entrada de les equivalències i en alguns casos hi manca alguna orientació sobre l'ús de l'equivalència o del terme.

A la unitat 6 hom manté l'ús de dos signes d'interrogació i de dos signes d'admiració (pàg. 137), cosa que és força discutible; a més, la fredor de l'estil del llenguatge administratiu i jurídic fa que l'ús de cap d'aquests signes no sigui gens recomanable.

Pel que fa a l'ús de la lletra cursiva, la grafia dels noms de les publicacions periòdiques que apareixen a la pàgina 83 es contradia amb les normes exposades en aquesta unitat (pàg. 137).

Pel que fa a l'ús de majúscules i minúscules, he pogut observar una certa incoherència a tot al llarg de l'obra respecte a la proposta de la Comissió Assessora de Llenguatge Administratiu que els autors recomanen de seguir.⁵

Emprar el terme *abreujaments*

*«*Prefectura*» per «*Prefectura*»; a la pàg. 48, *«escrit en data» per «escrit amb data»; a la pàg. 113, *«Institut d'Estudis» per «Institut d'Estudis Catalans»; a la pàg. 233, *«Baix Llobregat» per «Barcelonès», i a la pàg. 239, *«(La Selva)» per «(Selva)».

4. Cf. l'article «Les relacions entre l'Administració i l'administrat/ada...» damunt dit.

5. Per exemple, a la pàg. 61, *«Dret administratiu»; a la pàg. 81, *«Edat Mitjana» i *«Estat Francès»; a la pàg. 84, *«com a President», i a la pàg. 113, *«les Ordres» (cf. *Maajúscules i minúscules*, Comissió Assessora de Llenguatge Administratiu, Direcció General de Política Lingüística, Barcelona, 1989).

(pàg. 141) per indicar les abreviacions és força pertorbador, i encara ho és més si tenim en compte que cada capítol conté un exercici d'«Abreviatures», quan de fet es tracta d'un exercici sobre abreviacions.⁶ La llista d'abreviatures i la llista de símbols i sigles contenen algunes incoherències respecte a les regles proposades pels autors. Així, veiem junts els elements de les abreviatures compostes (com ara **a.c.s.*, que s'hauria de compondre *a. c. s.*); hi ha abreviatures amb grafies mixtes aberrants, amb barra i punt alhora (com ara **e/cobr.*, en comptes de *e/cobr*); les abreviatures dels tractaments protocol·laris són incompletes i tenen una grafia incoherent entre elles (per exemple, **Emm./a.* al costat de **Excm/a.*),⁷ i, finalment, hi ha algunes sigles incloses erròniament en la llista d'abreviatures (com ara MR, PIME, PD i PS)⁸ i a l'inrevés (com ara *s. a.*, *s. coop.* i *t. m.*).⁹

A la unitat 7 s'hauria d'haver indicat clarament que el model A d'instància és el model obsolet que s'ha d'evitar —per exemple sota la denominació «Model A» (p. 174).

6. Sobre aquesta matèria, cal deixar ben clar que, malgrat tot, la sigla que s'ha d'emprar per designar els Estats Units de Nord-amèrica és EUA, i la que s'ha d'emprar per designar els Països Catalans és PPCC, i només aquestes. (L'observació que fan els autors a la pàgina 142 és correcta però poc entenedora.)

7. Aquí caldria fer dues consideracions:

1r) L'ús de les dobles formes amb els tractaments protocol·laris és absolutament antistètica (*Emm./ma.* i *Rudma./ma. Sr./Sra.*) i carregosa.

2n) S'ha d'evitar, tant com sigui possible, d'emprar els tractaments protocol·laris quan no es vol fer referència a una persona o a un càrrec concrets, la qual cosa vol dir que pràcticament mai no s'hauran de fer servir les dobles formes amb aquests tractaments.

8. A més, MR, PD i PS hi són compostes, erròniament, amb punts.

9. A més, hi són compostes, erròniament, sense separació entre els mots abreujats.

En aquesta mateixa unitat hi ha una instància comentada (pàg. 183-186), la qual cosa és molt interessant amb vista a fer que el lector/ra s'adoni dels possibles errors en què podria caure a l'hora de redactar aquest document bàsic del llenguatge administratiu i jurídic

Pel que fa a la unitat 8, cal advertir que el nombre que precedeix el símbol de l'hora, dels minuts o dels segons no s'hi ha d'ajuntar (**8h 30min* per *8 h 30 min*); que el símbol separador entre les hores, els minuts i els segons en les representacions abreujades és el punt, i no els dos punts (**16:27* per *16.27*), i que les entrades del vocabulari d'expressions temporals s'haurien d'haver compost amb minúscula inicial (com s'esdevé també amb la llista d'expressions de lloc de la unitat 9 i amb la llista d'expressions de quantitat de la unitat 11) (pàgs. 206-207).

A la unitat 11 és digna de remarcar positivament la regla d'escriure amb xifres els nombres que s'expressen amb més de tres mots (pàgina 276), la qual trenca amb alguns

usos no gaire adequats d'influència espanyola.

El que ja no és tan remarcable és l'afirmació, en relació amb els ordinals, que «els escrivim, llevat d'adreces, en lletres» (pàg. 276). Els autors no han tingut en compte que hi ha altres casos d'escriptura d'ordinals amb xifres, com ara la designació d'apartats. Cal advertir també que el signe separador decimal és, *només*, la coma (així, escriurem 530,50, i no *530.50 o *530'50), en contraposició amb el punt, que ho és dels milers, milions, etc., en les quantitats.¹⁰ Per tant, la indicació feta a la pàgina 278 és totalment errònia. Així mateix, és desorientadora la representació gràfica dels símbols dels ordinals (pàg. 279), la qual es contradiu amb la llista d'abreviatures de les pàgines 143-149. En aquest sentit, són inacceptables les grafies *1^r, *2ⁿ, *3^r, etc.; les úniques grafies correctes són: 1^r, 2ⁿ, 3^r.¹¹

A la unitat 12 (pàg. 313) els autors ometen que, a més de les expressions *fer-se*, *ser*, *dur-se a terme* o *tenir lloc* [una reunió], hi ha la més usual, des de fa onze anys, en els documents i en les publicacions del Parlament de Catalunya, que és

tenir [una reunió]: «Reunió tinguda el dia 3 de novembre de 1990».

A la unitat 14 és digne d'elogi la defensa raonada que fan els autors de la redacció de les normes en present —ús habitual en la majoria de les llengües dites «de cultura»— (pàg. 357), i no en futur, com fan els legisladors espanyols.

Fins aquí el comentari crític detallat d'aquesta extensa obra. Que la lectora o el lector no hi vegin cap descrèdit ni cap menysteniment; ben al contrari, considero que aquest *Manual* és una obra cabdal per a l'estandardització i la difusió del llenguatge administratiu i jurídic català, el qual llenguatge ha de tenir, inexcusablement, les qualitats que els autors propugnen: democràtic, modern, clar, senzill, respectuós, correcte i igualitari.

Espero que els autors sabran disculpar la severitat i el detall amb què he comentat aquest treball, però la qualitat que té —indubtable— i la utilitat que ha de tenir d'ara endavant m'hi han compellit. Ben segur que, amb la segona edició d'aquesta obra, aquesta ressenya passarà a ser només una anècdota històrica.

Josep M. MESTRES

10. Dono per descomptat que els números d'ordre no poden portar mai cap punt separador.

11. Són admissibles també les grafies 1^r, 2ⁿ, 3^r, etc., per bé que hi ha raons suficients —d'economia i de claredat pel que fa a la puntuació del text— per anar-les abandonant.